

„Hagyományos haszonállataink az új évezredben”

Szakmai Konferencia
Gödöllő, 2011.03.31.-04.01.

Összefoglaló

I. A konferencia céljai

- Rendszeres párbeszéd kezdeményezése – a tenyésztő egyesületek; az egyesületeken kívüli tenyésztők; az állattenyésztés tudományos kutatói és tervezői; a néprajzi- etnozoológiai, etnoökológiai kutatásokat végző szakemberek; az állami tenyésztő- és kutató intézetek; az állami természetvédelmi intézmények; a Nemzeti Kincs megújuló erőforrásokból védjegyes termékeket előállító termelők; a saját magukat élelmező önellátó gazdálkodók; az érintett kézműves kismesterségeket gyakorló mesteremberek; a háziipari tevékenységeket végzők; a állattartó pásztorok; az ismeretterjesztő oktatást végzők; a szakmai képzéseket végzők; a turisztikai fejlesztéseket végzők; az állategészségügy, valamint az állami hivatalok és törvénykezők között – a hatékonyabb együttműködés reményében.
- Kutatási, koordinációs, támogatási és hasznosítási hibák felfedése, javításuk reményében.
- A jelenlegi helyzet bemutatása, értékelése. Az eredmények, feladatok, hiányosságok valamint a legszükségesebb tennivalók megismerése és megismertetése.
- Hagyományos háziállataink védelmi rendszerének új, szélesebb körű, az eddiginél differenciáltabb, jobban koordinálható és hatékonyabb rendszerének ismertetése valamint definícióinak lefektetése - a jelenleg érvényes jogszabályi háttér célirányos módosításaival.

II. Nyitó előadások

A vidékfejlesztési szaktárca képviselőjében Dr. Rodics Katalin főosztályvezető-helyettes és Dr. Szieberth István a *Vidékfejlesztési Minisztérium főtanácsadója*, az Óshonos Haszonállatok Génadóforrás Bizottságának elnöke szolt a konferenciához. Mindketten hangsúlyozták, hogy szakmapolitikai akarat is van a tradicionális haszonállatok, a biológiai diverzitás megővéséhez.

Dr. Rodics Katalin előadásában múltunk, jelenünk és lehetséges jövőnk génmegőrzési képét vetítette elénk. Az előadásból megtudhattuk, hogy múltunkban az állattartás általános és igen nagy jelentőségű volt. A saját takarmánytermesztés pedig a jövedelmező állattenyésztés alapfeltételének számított.

Jelenleg azonban a szállítás mellett a mezőgazdaság a leg energia igényesebb ágazat. Az olajtól függ élelmiszer-ellátásunk. Egyrészt ebből működnek a gépek, másrészt ebből származnak a műtrágyák, melytől a világ élelmiszer-előállításának 95 %-a függ. Ma a termékenységet műtrágyákkal pótoljuk, talajt viszont ez a típusú mezőgazdaság hosszú távon megöli. Ma 22 milliárd rabszolga munkájának megfelelő energiát használ fel az élelmiszertermelés. Az alternatív energiák fejlesztésével pedig késésben vagyunk, de az összes együtt sem fogja tudni kielégíteni a mai ipari társadalmak energiaigényét (Post Carbon Institute). Az olajkitermelés egyre drágább lesz, és megindul a kitermelés csökkenése.

Mindezek miatt az állattartást újra kell gondolni! Az iparszerű gazdálkodás nem teszi lehetővé a sokszínű és eredményes tájgazdálkodást. Tönkreteszi az értékes tájfajtaikat (monokultúra, fajszegény növény szerkezet és talajélet, technológiai egységesítés, nagy méretek, egyoldalú mennyiségi elv, homogenizálás, túlhasználát). Mesterségesen szétválasztják a növénytermesztést-talajművelést és az állattenyésztést-takarmányozást, azt sugallva, hogy a két ágazat önállóan is működőképes. Holott ezek csak kiegyensúlyozottan tudnak jól működni.

A mezőgazdasági haszonállataink, növényeink sokfélesége és a természetes élővilág sokszínűségének megőrzése együttesen előfeltétele az emberiség fennmaradásának. A jövőre nézve tehát nem marad más lehetőségünk, mint újra magunk termeljük meg a takarmánynövényeinket, újraélesztjük a legelőket, a régi fajtáinkat visszaállítjuk a termelésbe, sok kézimunkával, energiatakarékos gazdálkodást folytatunk, és vegyszermentes termelést valósítunk meg. Mindezek mellett több embernek kell majd a mezőgazdaságban dolgoznia, állatot tartania. Ehhez szükségünk lesz a biológiai sokféleségre, hogy műtrágyák és gépek nélkül elő tudjuk állítani az emberiség táplálékát.

Céljaink eléréséhez felülről (globális, EU-s, hazai döntések, Parlament) és alulról (gazdálkodók, helyi kezdeményezések, egyesületek, civil mozgalmak) is el kell kezdeni építkezni.

Fel kell ismerni a génmegőrzésben rejlő lehetőségeket. A tájfajtaikat, óshonos fajtaikat, saját tenyésztésű intenzív fajtaikat jelentős termelésbiztonsági, alkalmazkodást lehetővé tevő potenciált jelentenek. Táji adottságokhoz alkalmazkodó, azokra ráerősítő gazdálkodást lehet rájuk építeni, melyhez a génbanki hálózat Magyarországon még rendelkezésre áll.

A célok elérésének stratégiája, és az ahhoz kapcsolódó feladatok a következők:

- Megerősítjük a génbanki (ex-situ), valamint a helyben való (on farm, in situ) génmegőrzés intézményi, jogi és költségvetési kereteit.

- A génbanki tevékenységet is folytató kutatóhelyek megerősítésével és újraszervezésével állati és növényi génbank hálózatot hozunk létre.
- Működtetjük a haszonállataink és növényeink genetikai értékeinek megőrzését és fejlesztését felügyelő nemzeti testületeket (Növényi Génbank Tanács, Őshonos Haszonállatok Générőforrás Bizottsága), amelyek feladata, hogy kiszolgáltatottságunkat e téren is megszüntessék, valamint részt vegyenek az ezt szolgáló szakmai stratégia és jogszabályok kidolgozásában.
- Nemzeti génmegőrzési programok keretében összehangolt és együttes gazdálkodási programokat (pl. ökológiai gazdálkodás, extenzív gyepgazdálkodás, őshonosok tartása stb.) indítunk a nemzeti parki területeken, és megvizsgáljuk a közös márkázott termékek együttes piacra jutásának lehetőségeit.
- A támogatások odaítélésénél előnyben részesítjük a többhaszonvételű, a hagyományos és a gyepre alapozott, legeltetéses állattartási rendszereket és ágazatokat, továbbá az őshonos állatfajtáink tartását, az ezekből származó termékek feldolgozását és piacra juttatását
- Az agrár,- és vidékfejlesztési támogatási rendszer átalakítására és jogszabály módosításokra is szükség van.

Dr. Szieberth István előadása keretében tájékoztatta a konferencia résztvevőit a megújított bizottság legfontosabb feladatairól. Kiemelte, hogy a védett, őshonos haszonállatfajtáink tenyésztési támogatásának jelenlegi rendszere sok tekintetben alkalmatlan a kitűzött célok megvalósítására, az adminisztrációt és a támogatási feltételeket az állatok biológiai sajátosságaihoz, igényeihez valamint a génmegőrzési tevékenység sajátosságaihoz kell igazítani.

Egyes különösen veszélyeztetett fajták esetében növelni kell mind a létszámot, mind a tenyészetszámot, ezért megállapodás született arról, hogy a támogatást szabályozó 38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet módosításra kerül, melynek fő célja a támogatás megnyitása új belépők előtt a jelenlegi tenyésztésszervezési szabályok fenntartása mellett. A tervek szerint 2012-től évente egyszer lesz lehetőség belépni az öt éves támogatási rendszerbe, addig meg kell teremteni a jogszabályi alapot és a pénzügyi forrást. A támogatás átnyúlik a 2014 után induló új támogatási rendszerbe. Az új belépők támogatási rendszerbe történő belépésének további feltétele a tenyészállományok in-situ tartása. Hangsúlyozta, hogy az őshonos fajtáinkra különösen a járványos betegségek elleni védekezés esetére külön állategészségügyi szabályozást kell alkotni, fontos ugyanis annak rögzítése, hogy ilyen esetben hogyan őrizzük meg az értékes genetikai anyagokat (pl. az egyébként leöléssel járó betegségek fellépése esetén).

Felvetette, hogy a haszonállat-génmegőrzésben résztvevő tenyésztő szervezetek hatáskörét növelni kell, és egyeztetést kell tartani az egyes fajok, fajták eltérő támogatási igényéről. Rendezést javasolt továbbá az őshonos juhajtáink tenyésztő szervezeti kérdésében, ugyanis jelenleg nincs olyan önálló, elismert tenyésztő szervezet, amely kizárólag e fajták fenntartásáért lenne felelős. Egyértelműen meg kell határozni a Minisztérium, a Bizottság, a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal valamint az MVH génmegőrzésben betöltött szerepét is. Javasolta, hogy a KÁTKI a génmegőrzési koordinációs feladatai keretében minisztériumi háttérintézményként segítse az Őshonos Haszonállatok Générőforrás Bizottságának munkáját.

A nyitó előadások sorában Bodó Imre professzor a génmegőrzés múltjával és feladataival foglalkozott. Elismerőleg említette, hogy Magyarország a világon első között ismerte fel a génmegőrzés fontosságát, és 1961-ben az akkori Állami Gazdaságok Központja 200 magyariszürke tehenet fajtatizta tenyésztésre jelölt ki. Az 1980-as római FAO értekezlet az 1992-es riói Világkonferencia már hivatalosan is kijelentette, hogy a háziállat fajták a világ biológiai sokféleségének részét képezik. Hazánk azt a filozófiát követte, hogy a munka alapját a fajták jelentik, de ezen belül fontos a típusok megkülönböztetése is.

A fajtán belüli sokféleség megnyilvánulása a típus

Gyakorlatilag jól-rosszul, de mindazt megmentettük, megőriztük, ami a második világháború után ránk maradt. A rendszerváltást követően a tenyésztés társadalmasítása elkezdődött, az operatív tenyésztői munka a tenyésztő szervezetek keretei között folyik. Ezek a génvédelem, génmegőrzés, génmentés keretében vonalak, családok látható, mérhető értékeit tartják fent, a szükségképpen végzett szelekció kereteiben.

A gyakorlati tenyésztést támogatja egy célirányos tudományos háttér: molekuláris genetikai adat felvételezés, genom szelekció, immuno-genetikai vizsgálatok, DNS profil, ami segíti, lehetővé teszi a fajták és típusok genetikai távolságának becslését. A tudósok és tenyésztők együttműködése lehet a siker záloga.

Új típusú feladat a hagyományos termék-előállítás megszervezése. Ennek érthetően a társadalom számára elfogadhatónak, kiváló minőségűnek kell lennie, piacra jutását, népszerűsítését a fogyasztókkal történő interaktív kapcsolat révén szükséges növelni.

Egyáltalán nem elhanyagolható feladat a fajtákhoz kapcsolódó kulturális értékek őrzése, bemutatása a hagyományörzés kereteiben. A hagyományos régi háziállatok többnyire extenzív tartású fajták, ezért a természetvédelmi kapcsolódás is fontos tényezője a génvédelemnek. Különböző művészeti ágak, szobrok, könyvek, filmek egyéb műalkotások hozhatják közelebb a hagyományos háziállatokat a városokba szoruló társadalom számára.

Ma már szinte minden ország feladatának tekinti saját fajtái megmentését: hiszen ami egyszer már végletesen kipusztult azt már feltámasztani nem lehet.

A szekciót záró előadásban Dr. Szalay István, a KÁTKI igazgatója bemutatta a 2010. november 1-jei hatállyal új intézményként megalakult KÁTKI-t, amely a jövőben a hazai haszonállat-génmegőrzés háttérintézményeként kutatási, oktatási, génbanki és koordinációs feladatokat egyaránt vállal régi fajtáink fennmaradása érdekében.

A KÁTKI a hazai haszonállat-védelmi rendszer egységes működéséhez kíván megfelelő szakmai háttérrel létrehozni és működtetni. A haszonállat génmegőrzési koordinációs feladatok meghatározó eleme a folyamatos együttműködés a génmegőrzésben működő tenyésztő szervezetekkel (egyesületekkel). Hosszú távon a tenyésztőkkel és tenyésztő szervezetekkel fenntartott folyamatos kapcsolat egy olyan együttműködési lehetőséget nyújt a génmegőrzés szereplői számára, ami eddig hiányzott a génmegőrzés hazai rendszeréből, és ami elengedhetetlen egy nemzeti génmegőrzési program kidolgozásához.

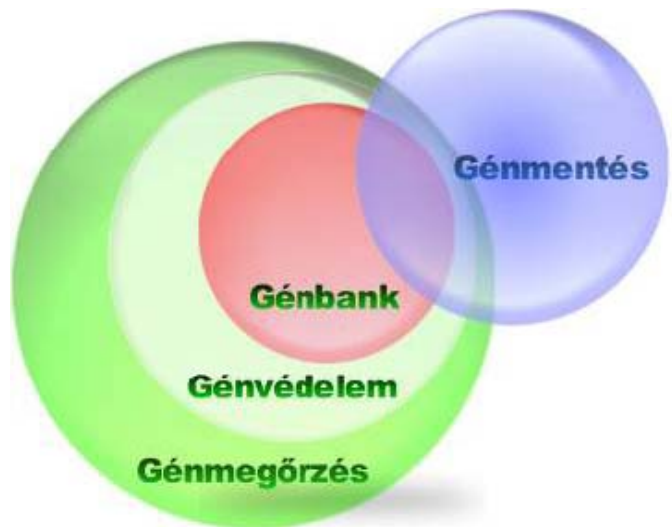
Előadásának második részében ismertette a haszonállat-géntartalékok védelmének fogalmi rendszerét, melyben az egymásra épülő *génbank-génvédelem-génmegőrzés* hármas egységét a konferencián bevezetett *génmentés* teszi teljessé, egységesítve ezzel a hazai szakirodalomban előforduló, különböző elnevezéseket.

A rendszert az jobb oldali ábra mutatja, amely egyben a konferencia logója is volt. A fogalmak rövid magyarázata az alábbiak szerint határozható meg:

A *védelmi rendszer* célja a haszonállatok genetikai erőforrásának megőrzése, fenntartása, gyűjtése, védelme, nyilvántartása, és hasznosításának lehetővé tétele a genetikai sokféleség megőrzése érdekében. A haszonállat-géntartalékok védelmi rendszere alrendszerekből, piramisszerűen épül fel, melyek között szakmailag indokolt átjárhatóságot kell teremteni mindkét irányba.

A *génbank* (Gene bank) célja a haszonállatok (fajok, fajták, változatok) genetikai információs készletének megőrzése. A géntartalékok védelmi rendszerének alapját a génbankok képezik, melyeket *állami tulajdonban* lévő intézmények őriznek. Módszereik: elsősorban *in vitro* (laboratóriumi körülmények között mélyhűtve), emellett *in vivo* (élő állapotban *ex-situ*) mesterséges körülmények között.

A *génvédelem* (*Gene protection; Conservation of genetic resources*) a géntartalékok védelmi rendszerének második, a tenyésztő szervezetek által irányított és a tenyésztési nyilvántartásában szereplő szintje célja a haszonállat fajták génbanki értékű állományainak fenntartása és szaporítása természetes, élő állapotban (*in vivo*, *in situ* módszerekkel), a genetikai alapok változása nélkül az eredeti tenyésztési helyen (*in situ*).

A *génmegőrzés (Gene conservation; Conservation by management on farm)* célja a megőrzött haszonállatok tovább szaporítása és hasznosítása, áruterelésre, adott esetben haszonállat előállító keresztezésre is használható szaporító és termék-előállító állományok létrehozása a géntartalék-védelem alapvető szempontjainak figyelembevételével. Magában foglalja tehát az állomány eredetiségének megtartását, hasznosítását, helyreállítását (ha szükséges) és létszámának vagy minőségének fejlesztését termelés (élelmiszer, ruha alapanyag, vagy vonóerő) közben.

Új fogalomként került bevezetésre a *génmentés (Gene rescue)*, mint a géntartalékok védelmi rendszerének fontos kiegészítő eleme, melynek célja, hogy haszonállataink minden megőrzendő, értékes öröksége (kritikusan veszélyeztetett fajta, tájfajta, típus, változat, egyedi populáció, vagy akár egy-egy rögzült,- jellemző tulajdonság) eredeti formájában fennmaradjon. A génmentés *génbanki-*, *génvédelmi-* és *génmegőrzési génmentés* egyaránt lehet.

* * * * *

III. Génbanki szekció

Összeállította: *Dr. Szalay István, szekcióvezető*
KÁTKI, igazgató

Az in vivo és in vitro génbanki feladatok keretében elsősorban a súlyosan veszélyeztetett fajták (egyres kiskérődzők: cikta juh, cigája juh változatok, magyar parlagi kecske változatok, magyar óriás nyúl, magyar szamár) in vivo nukleusz-állományainak kialakításával, genetikai, szaporodásbiológiai és teljesítményvizsgálatával kívánunk a megőrzéshez hozzájárulni, ami in vitro génbanki megőrzésre is lehetőséget is nyújt. A génbanki munkára alapozva, hosszú távon a súlyosan veszélyeztetett és génmentés keretében őrzött új fajták, fajtaváltozatok állami apaállat-kihelyezési programja is megszervezhető. Erre a tevékenységre nagy igény jelentkezik a jelenleg biztonságos létszámban és tenyésztészámban őrzött fajták esetében is, ezért a védelmi rendszert az állami apaállat-védelmi és irányított kihelyezési program teheti teljessé. A program finanszírozása a tenyésztők és tenyésztő szervezetek részére nyújtott céltámogatási rendszer kialakításával valósítható meg.

A szekció keretében elhangzott előadások célja – a génbanki munka szükségessége, és a kapcsolódó feladatok és lehetőségek bemutatása mellett – az volt, hogy rámutassunk a génbanki feladatok sokrétűségére, és a látszólag egymástól független szakterületek kapcsolódásaira a génbanki feladatok révén.

* * * * *

A szekcióban elsőként Dr. Flink Ferenc, az MgSzH vezető főtanácsosa Dr. Péntek István MgSzH állattenyésztési igazgatóhelyetttel közösen készített előadásában *a génbankok állategészségügyi vonatkozásairól* számolt be.

Közismert, hogy az értékes és kívánatos gének megőrzése és átvitele a szaporítás útján történik. Az előadás emiatt főleg az ivari egészség témájával foglalkozott. Az élő állat szaporodása a halálával megszűnik, a mélyhűtve konzervált szaporító anyagok azonban térben és időben szinte korlátlan felhasználást tesznek lehetővé. A tartósított állati szaporítóanyagok lényegesen különböznek az élő állatoktól, az utóbbiak állategészségügyi minőségét egy jelen időben elvégzett diagnosztikai vizsgálat határozza meg. Szaporító anyagok esetében az előállítás és felhasználás időben jelentősen eltérhet és az állategészségügyi minőséget a termelési vizsgálatok határozzák meg. (amikor a donor állat akár más országban, más mesterséges termékenyítő állomáson állt.)

A tenyésztő alapvetően három dolgot kíván a szaporítástól, a szaporító anyagoktól: genetikai előre haladást a tenyészetében, eredményességet, azaz megfelelő szintű szaporulatot, valamint egészségügyi kockázat-mentességet, ami a biosecurity fogalom körébe tartozik. Alapkövetelmény, hogy a szaporítás, szaporítóanyag felhasználás nem lehet fertőző betegségek tova vitelének forrása.

A magyar zootechnikai és állategészségügyi szabályozás nem kivételezi az őshonos vagy védett állatpopulációkat, azaz feltételrendszerük azonos a kommerciális haszonállatokéval. Az előadás ennek sarokpontjait fejtette ki a szarvasmarha, sertés, juh kecske és ló faj esetében. Ismertették továbbá ugyanezen állatfajok szaporító anyag termelésének feltételeit, a művi szaporítási létesítmények és spermaraktár központok normatíváit.

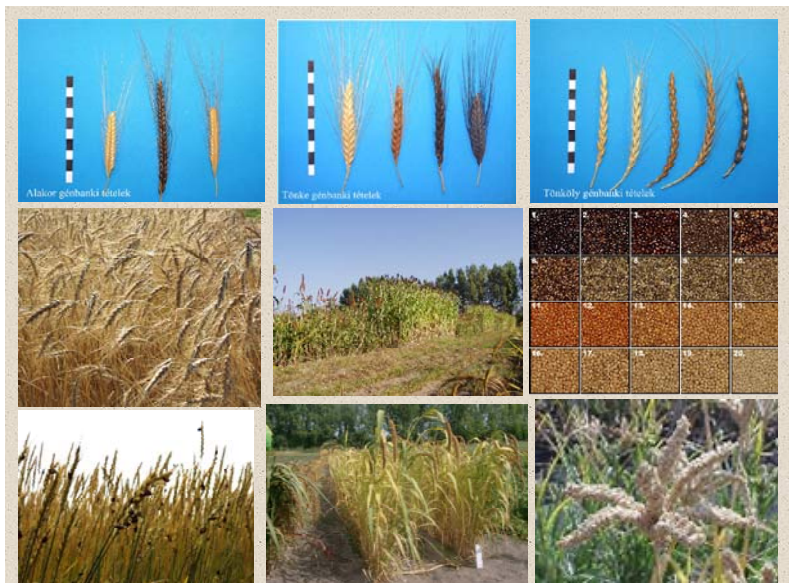
* * * * *

A szekció második előadója, Dr. Horváth Lajos a tápiószelei Növényi Diverzitás Központjának osztályvezetője, a növényi génbankokban őrzött kultúrnövény fajtákról és azok hasznosításáról beszélt.

Előadásában elmondta, hogy napjainkban a széles nyilvánosság és a különböző szakmai fórumok egyre kiterjedtebben foglalkoznak a kultúrnövény génmegőrzés szükségességével és az ebből adódó feladatokkal, viszont a takarmányféléket fenyegető gén-eróziós veszélyek - mivel ezek értékelésében nem érvényesülnek a közvetlen népelelmezési szempontok - kisebb figyelmet kapnak. A rendszerváltásig a nagyüzemi gazdálkodás ismert géneróziós hatásai pusztították a takarmánynövények formagazdagságát.

A 90-es évektől az állatállomány drasztikus csökkenése, és az emiatt növekvő érdektelenség gerjeszt súlyos géneróziós hatást. A génbankokban összegyűjtött hagyományos takarmánynövények közös jellemzője, hogy nem csak a haszonnövény alapfajokat, hanem azoknak a jövőben génforrásként, vagy természetbe vonási céllal felhasználható külföldi, és/vagy vad rokon fajait is tartalmazzák. Sajnos jó néhány értékes fajra már ráborult a feledés homálya, néhány pedig még felfedezésre vár.

A tradicionális vagy hagyományos takarmánynövények megőrzésénél mérlegelendő szempont, hogy a regisztrált fajták általában kevésbé változatosak, és beltartalmi értékeik is többnyire eltérnek a hagyományos fajtákétól. Az egysíkúvá váló takarmánybázis kedvezőtlen hatásai leginkább a változatos táplálékhoz szokott hagyományos haszonállataink körében okozhatnak hiánytüneteket. A megváltozott takarmányozás és tartási körülmények új szelektációs hatásként

jelentkezhetnek, ami megnehezítheti hagyományos fajtáink génállományának megőrzését is.

A bajok orvoslásához – elsősorban a tudományos megalapozottságú nemesítési munkák kiindulási anyagainak biztosításával - a változatos gyűjteményeire támaszkodó génbank segítséget tud nyújtani.

* * * * *

A szekció harmadik előadója, – Dr. Urbányi Béla, a Szent István Egyetem Halgazdálkodási Tanszék tanszékvezetője – szerint a halpopulációk megőrzése saját természetes élőhelyükön a természetvédelem egyik legfontosabb feladata (in situ védelem). Ugyanakkor sok esetben szükségessé válik – minimális populáció nagyság, súlyos populációt veszélyeztető tényezők – a fajmentés élőhelyeiken kívül (ex situ védelem). A két védelmi stratégia csak egymást kiegészítve, egymásra épülve érhet el jó eredményt.

Előadásában bemutatta a lápi póc, a réti csík, a széles kárász, és a kősüllő mentésére irányuló programjait, és azok jelentőségét.

A veszélyeztetett halfajok megmentését célzó feladatok megvalósítása során elengedhetetlenek tartja:

- Az őshonos halfajaink védelmének és védettségének rendeleti szabályozását,
- Magyar Halfajokat Tenyésztők Génmentő Egyesülete (MAHAG) megalapítását,
- Szaporítási és tenyésztési programok kidolgozását, célzott haltelepítések megvalósítását,
- Határon átnyúló együttműködések fejlesztését.

* * * * *

IV. Génvédelmi szekció

Összeállította: Koppány Gábor, szekcióvezető

MgSzH, vezető főtanácsos

A szekció mindhárom előadása tükrözte azt az általános célt, hogy a témával foglalkozó szakemberek végre egységesen és egyformán értelmezzék a génbank, génvédelem, génmegőrzés, génmentés fogalmakat. A szekció előadásai három – különböző területekről – faj, fajta egy-egy résztémáját dolgozták fel a teljesség igénye nélkül.

A magyar szürke szarvasmarha kívánatos és kizáró jegyeinek megítélésében sokszor szembesül a tenyésztő a génvédelem és a különböző szelekciós szempontok ellentmondásaival. Ezek megítélése nagy kockázatot jelent a fajta genetikai sokféleségének védelmében.

A kockázatviselés mindig jelen van és ezt vállalni szükséges. A megválaszolendő kérdésekben a döntés nem egyszerű:

- Hol a határ?
- A szokatlant üldözzük, vagy ez is a genetikai sokféleség része?
- Mi az érték?
- A „hazahozott” gulyára jellemző, nálunk eddig nem tapasztalt jegyek „bekeverése” jó, vagy rossz döntés?

A különböző mangalica fajták genetikai távolsága, ennek és a fajtákon belüli egyedek egymáshoz viszonyított „távolságaról” szóló előadás rámutatott, hogy a megfelelően kiválasztott kutatási stratégia alapján megismerhető az új, nagy áteresztő képességű genom megismerési technológiák alkalmazása a génvédelem szolgálatára.

A különböző juhajták, de különösen a magyar racka állományainak csökkenése aggasztó. A génvédelemben az emberi „szakmai” tényező szerepe meghatározó.

Az előadó szerint a jelenlegi törzskönyvezési rendszernek veszélyei is vannak. Az eddig alkalmazott szelekciós szempontokat kiegészítendő javaslatként elhangzott, hogy az egyedek versengését, életképességét figyelembe kéne venni, amelynek módszere a nagy nyájban tartás fölös számú kossal. Mindenképpen felülvizsgálandó a jelenre jellemző „papírtenyésztő törzskönyvezés”, mert sok értékes tulajdonságot hordozó gént tudnánk megvédeni, ha a természetre bízánk némely tulajdonság átörökítését az utódgenerációra.

Az előadások után a hallgatóság sok érdekes kérdést tett fel – egyetértőt és ellenkezőt – melynek aktív vita lett a vége, de az idő véges volta ezt nem engedte kibontakozni, a folytatása feltétlen indokolt.

Összességében tehát elmondható, hogy a szekción elhangzottak hozzájárultak az egész konferencia sikeréhez.

V. Génmegőrzési szekció

Összeállította: Dr. Hajas Pál, szekcióvezető

Dunavölgyi Állatfajták Génmegőrző Nemzetközi Egyesülete (DAGENE), elnök

A génmegőrzési szekció fő céljai:

A génmegőrzés célja a genetikai erőforrások védelme. A zavartalan és választékos élelmiszer-ellátás, az élelmiszer önrendelkezés elképzelhetetlen a kiegyensúlyozott állattenyésztés, az pedig a hagyományos fajták megőrzött génállománya nélkül. Ezért a helyi fajtákat az esetek többségében a nemzeti szuverenitással, kulturális értékekkel is azonosítják, hiszen csak az a mezőgazdaság lehet sikeres, amely alkalmazkodik a táj, a környezet sajátosságaihoz és kihasználja a biológiai sokféleség gazdag tárházát. Tudatos génmegőrző tevékenységünkben szem előtt tartjuk a gazdaságilag előnyös tulajdonságok megőrzését, az alkalmazkodóképesség és a genetikai változatosság fenntartását. Emellett a génmegőrzésben esztétikai, és etikai szempontok is szerepet játszhatnak.

A génmegőrzési szekció előadásai és aktív hozzászólásai megerősítették, hogy:

- az őshonos és helyi fajták fenntartásának, genetikai tartalékainak megőrzése elsősorban állami, majd azt szorosan követve vállalkozói (gazda, gazdálkodó-tenyésztő), civil és általában társadalmi feladat, amelyek között a felelősség megosztást időről időre tisztázni kell,
- a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) által 2010-ben újjászervezett állatgenetikai fajta és génmegőrzés rendszere ígéretes kezdeményezés, de csak abban az esetben járhat sikerrel, ha a rendszerben fellelhető humán, szellemi és különösen pénzügyi erőforrások a szükséges mértékben rendelkezésre állnak,
- a 2010-2011-ben, konkrétan a konferencia körüli napokban-hetekben folyó hungarikum törvényelőkészítő tevékenységhez indokolt a génmegőrző szakmai társadalom hozzájárulásának figyelembe vétele,
- a génmegőrzés definíciójának mai értelemben való meghatározása és annak alkalmazása a tudomány, a gyakorlat, az agrár-szakigazgatás és a társadalmi konzultáció terén,
- a génmegőrzés hazai és nemzetközi problémáinak és sikeres példáinak áttekintésére és az azokból származó következtetések levonására nagy szükség van,
- a génmegőrzés profitot is eredményező példáinak bemutatásával mind a szakmai, mind a társadalmi feladatok jobb ellátására nyílik lehetőség,
- a génmegőrzés sporttal és szórakoztató állattenyésztéssel összefüggő példáinak áttekintésével teljessé tehető a tenyésztők és a műkedvelők hozzájárulása az állatgenetikai tartalékok megőrzéséhez,
- indokolt a kutatási, koordinációs, támogatási és fajta hasznosítási hibák felfedése, javítása,
- szükséges a génmegőrzésben legszükségesebb tennivalók rendszeres áttekintése a génmegőrzésben kulcsszerepet játszó tenyésztő szervezetek részvételével.

A génmegőrzés lehetőségei:

Az állatgenetikai tartalékok védelmének gyakorlati megvalósítása, érvényre juttatása. Ilyen a biodiverzitás fenntartása, amely egykor sikeres, ma védett, a tenyésztésből kiszorult, létszámában rendkívül lecsökkent állatfajták megőrzése. Ezeket az állatfajtákat korábbi értékeik alapján a magyar országgyűlés 2004-ben nemzeti kincsé nyilvánította. A védett őshonos állatfajták fajtól függetlenül csaknem ugyanazon okok miatt kerültek háttérbe, és szorultak ki a köztenyésztésből a modern fajtákkal és hibridekkel szemben.

Tudomásul kell vennünk, hogy a hagyományos helyi fajták a mai modern állattenyésztési felfogás tekintetében sok esetben problémákkal terheltek. Ezek az okok a következők:

- Reprodukciós képességük és növekedési erélyük kicsi, esetenként fele-harmada a mai modern fajtákénak.
- Fajlagos takarmány-felhasználásuk 50-100%-kal elmarad a mai modern fajtákétól.
- Húsformáik esetenként nem tetszetősök, vágóértékük gyenge.
- Az állati termék előállításból csupán 1-2 %-ot képviselnek.

Ezek azok az okok, amelyek miatt a termelők körében az értékesítési árban, a fogyasztó részéről pedig kedveltségben nem mindig versenyképesek az őshonos fajták. Ezzel szemben az őshonos, helyi fajták előnyös tulajdonságaik révén speciális hasznosításukban kompenzálni képesek hátrányos tulajdonságaikat:

- A környezettel szemben támasztott mérsékelt igényük miatt jól alkalmazkodnak a klimatikus, tartási és takarmányozási feltételekhez.
- Tartási- és takarmányozási költségük általában kisebb, mint a modern fajtáké.
- Húsuk és más fogyasztható termékük, valamint a belőlük készült termékek élvezeti értéke kiváló.
- Különleges minőségű bio-, öko- és prémium termékek alapanyaga.

Ezeknek a hagyományos, helyi fajtáknak a génmegőrzését nehezíti és az állami szerepvállalást növeli, hogy Magyarországon az elmúlt 50 év során megszűnt a hagyományos kisparaszti gazdálkodás, átalakult a falusi, vidéki életforma. A modernizálódó, kényelemkereső falusi életforma közepette kevesen vállalják ezen állatfajtáknak a gondozását és felnevelését. Ezért nincs egységes minőségű árualap és nem mindig jelentkezik irántuk érdemi kereslet.

A sikeres génmegőrzési példák (mangalica sertés, szürke marha, racka juh, bivaly) alapos vizsgálata során kiderül, hogy az állam és az Európai Unió támogatása nélkül fennmaradásuk a jelenlegi gazdasági környezetben elképzelhetetlen lenne.

Az őshonos fajták kis populáció mérete miatt a teljesítmények növelésére és a tevékenység jövedelmezővé tételére szelekció útján sem lehetőség, sem idő nincs. Megoldás lehet az egyes állatfajtákban a nőivarú létszám növelése. A génmegőrzéshez szükséges nőivarú populáció fölötti létszámmal versenyképes árutermelő keresztezéseket célszerű elindítani.

A génmegőrzés szakmai szabályai szerinti fajtafenntartás, fajtamegőrzés jelentős költséggel jár, s a génmegőrzési programokban tartott állományok különleges termékei csökkentik a megőrzés költségeit. Lényegében ilyen speciális hasznosításnak tekinthető a szabadidő hasznos eltöltése, a direkt, vagy indirekt sportolási lehetőségek adott fajtákkal való kielégítése, vagyis a fajtafenntartás költségcsökkentő tényezőinek tekinthetők.

Az egyes őshonos fajtákkal végzett direkt, vagy indirekt sportolás széles körű elterjesztése népszerűsítésük legjobb módjai közé tartozik, mert tenyésztőik, tartóik önmegvalósulásán túl a jövő nemzedéke pozitív benyomással ismerheti meg azokat. A sikerek, fajtáink értékei láttán újabb követői nőnek fel a génmegőrzési munkának, ezáltal megvalósulhat az emberi nemzedékek egymásra épülő munkájának folytatása. Ebben a tevékenységben ma élenjár a lótenyésztés, szinte évszázados hagyománya van a galambtenyésztésnek, hiszen sportcélok hatására tenyésztettek ki számos magyar galambfajtát is.

Hagyományos helyi (őshonos) fajtáink mélyen gyökerező kultúránk szerves részét képezik, s ha ezeket a gyökereket elvágjuk (fajtáinkat veszni hagyjuk) a nemzeti tudat táplálásának vérereit vágjuk el. A génmegőrzés szoros nemzetközi összefogást igényel. Szerencsére a témában aktívak a regionális és világszervezetek, pl. az Európai Unió, az Állatgenetikai Koordinátorok Regionális Pontja (ERFP), az ENSZ-FAO és a Biodiverzitási Konvenció (CBD). A CBD 2010. októberi konferenciáján például valamennyi aláíró országra érvényes szabályrendszerben rögzítették a génmegőrzést veszélyeztető tényezőket, a géneróziót és az állatgenetikai tartalékok alulértékelését.

VI. Génmentési szekció

Összeállította: Czéher György, szekcióvezető

Porta Carpathica Egyesület, ügyvezető alelnök

A génmentési szekció fő célkitűzései:

A genetikai értékeink védelmi rendszerében a génmentési munkák teszik leginkább lehetővé a szakmai átjárhatóságot és a génmegőrzési szekcióban ismertetett tevékenységekkel karöltve együttesen adnak lehetőséget az érintett társadalmi területek integrációjához.

A szekció a konferencia során példákon keresztül ismertette a génmentési tevékenységek szűkített keresztmetszetét a kultúrtörténeti, „*in libro conservatio*”-tól az *elittenyészetek génbanki génmentéséig*.

Szó esett a genetikai értékvédelem fajtafogalmánál is kisebb, a fajta-fogalom alatti génmentési szintjeinek fontosságáról is.

Sok esetben az *in libro conservatio*, a már kihalt haszonállataink kultúrtörténeti adatainak, tárgyi emlékeinek, levéltárakban, filmarchívumokban, képtárakban, kiállítási vitrinekben, múzeumi gyűjteményekben fellelhető emlékeinek felkutatása, melynek révén talán jobban tudhatjuk rekonstruálni múltbéli állattartásunkat és állattenyésztésünket. Ilyen az Esterházy család által a XVII. században kinemesített és tenyésztett *Esterházy szelindek* esete, összehasonlításban a *belga vontató kutyákkal* és a *török szamszun szelindekkel*.

Néha kiderülhet az is, hogy ezek a történeti haszonállatok nem pusztultak ki teljesen, a parlagi állományokban, vagy határainkon túl még fellelhetőek egyedeik, mint például a *túrmezei sertés* esetében, melyet Horvátországban *turopolje (Túr mezei)* néven ma is tenyésztnek. Ebben az esetben, nemzetközi együttműködéssel és megfelelő körültekintéssel, vissza is lehetne honosítani, eme ősi fajtánkat.

Hasonló a helyzet a régi Szürkemarkra út hajtó-útvonalain kinn maradt és máig fennmaradt munkakutya típusok és fajták esetében. A *hrvatski ovcar* és a *slovenski hajciarik*, a vajdasági *pulin* mind a mi régi magyar hajcsákutyaíink leszármazttai és a mai munkavonalú *mudi*, *pumi*, *puli*, állományunk legközelebbi rokonai.

Egyes esetekben csak egy, vagy néhány elveszett, értékes tulajdonság reprezentációja miatt kell védenünk egyes egyedeket, melyek talán nem is sorolhatóak egyetlen fajtába sem, mint például a *lovak téli szörkifehéredése* esetében, amelyért a felelős gének miatt tartunk felügyelet alatt egyedeket. Ilyenkor tulajdonképpen *géntartásról* beszélhetünk.

Más esetben, egy kis egyedszámban létező típus populációját menthetjük szakszerűen, mint például a *muraközi ló típus* estében, melyet a *magyar hidegvérű ló muraközi típusaként* regisztrálhatunk.

Bizonyos esetekben a genetikai diverzitás védelmének ügye egybeesik az ökológiai diverzitáshoz való adaptációk védelmével, ezt példázza a veszélyeztetett halfajaink, krajnai méhfajtánk védelme, a hagyományos takarmánynövényeink és háztáji növényfajtáink védelme.

A tájfajtáink és térségi jellegzetességű zootechnikai stratégiáink, háziparaink és az azok teljes körű védelmét átölelő tevékenységek elsődleges feladataink. Ezt példázta a kalibázó, transzhumáló pásztorkodás *kárpáti kalibakutyaínak*, *kárpáti baromfiőr ebeinek* génmentéséről szóló előadás is.

A kárpáti kalibakutyák és baromfiőr ebek segítségével nélkül nem is alakulhatott volna ki a transzumáló pásztorkodás, ember önmagában nem képes eredményesen gazdálkodni a medvék és farkasok támadásainak kitett kárpáti legelőkön.

A genetikai értékek mentése a kárpátaljai-, a vajdasági busa- és a *csángó borzderes marhák* esetében is komplex génmentési feladat. Interdiszciplináris terepkutatások segíthetik egy-egy régi fajtánk visszahonosítását. A borzderes fajtakörbe tartozó marhatípusok közül a máig használt erdélyi és moldvai csángó borzderesek visszahonosításával foglalkozik - többek közt - a Polyán Egyesület is. A parlagi sasok költőhelyeként is elhíresült Polyánok természetvédelmi legelőgondozását erdélyi borzderes marhákkal végeztetik. A szaporulatot a régió elszegényedett, de gazdálkodni szándékozó lakosságához tervezik kihelyezni, ezzel is segítve egyfajta vidékfejlesztési stratégiaként is felfogható fenntartható faluprogramjukkal. Erről szólt az egyesület poszteres előadása. Mivel minden magyar kutyafajta munkakutyafajta, indokolt az FCI által elismert fajtatisztán tenyésztett populáció dolgozó egyedeinek használat minősítése és ennek megfelelő jogi besorolása, *ex situ génbanki és in situ, gazdasági portákon, funkcióban történő védelme!* Vannak még FCI besorolással nem rendelkező, hamarosan Nemzeti Kincs besorolásra számító értékes fajtáink és munkatípusaink, melyek védelme, kiemelt feladat kell, hogy legyen! Itt is indokolt a dolgozó állomány használat minősítése, és ennek megfelelő jogi besorolása, *ex situ génbanki és in situ, gazdasági portákon, funkcióban történő védelme!* (kárpáti kalibakutya; kárpáti baromfiőr eb; kárpáti komondor; sinka kutya; magyar hajcsárkutya; anwart vizsla; ősi magyaragár- rabsicagár; májzli kutya). A hozzájuk tartozó pecérség hagyománya is fontos, felelevenítésre váró kincsünk!

Fontos a *Nemzeti Kincsek* mellett a *Nemzetiségi kincsek* védelme is! Erről szólt a Tolna- Baranya megyei *svábok cikta juhairól és májzli kutyáiról* szóló előadás, illetve felvetés.

A tolna- baranya megyei svábok nemzetiségi kincs pásztor-csösz májzli kutyáiból kevesebb, mint száz egyed maradt fenn napjainkra. Megmentésük az Unió Aquis Communautaire-ben vállalt kötelezettségünk.

A cigája juhok fajtaváltozatainak önálló védelme is indokolt lehet, amennyiben ezt a kutatások megerősítik. Intő jel a híres, szerbiai „csókai” tenyészet ez évi teljes elköltöztetése, esetleg felszámolása. Ez a hazai tenyésztés nemzetközi, szerepét Unió léptékben is új módon dimenzionálhatja.

Vannak olyan esetek, melyeknél nem elégséges csak és kizárólag az érintett fajták állományait védenünk és tenyésztenünk, hanem törekednünk kell a szaporulat egyedeinek megfelelő elindítására is. Ez tulajdonképpen *polispecifikus szocializációt*, képzést és a tenyészet megfelelő struktúráltágban való működtetését és hasznosítását jelenti, ahol újra megjelennek bizonyos természetes és mesterséges szelekciós szempontok. Nemcsak a kutyákat kell a jószághoz szocializálni, hanem a jószágot is hozzá kell szoktatni a kutyákhoz! Sok hazai puli kutyánk „kényszerült juh-gyilkolásra”, mert a kutyát nem ismerő anyajuhok le akarták taposni bárányaik védelmében.

A génmentés során esetleg felmerülő kockázati tényezők felvállalhatóságáról és elhárítási módjairól is esett szó, de ez a terület még nagyobb súlyt érdemel a jövőben.

Megállapítható tehát, hogy a hagyományos állattartás használatának – nem csak az őshonos fajtákat érve ez alatt - tartása, tenyésztése, gazdaságos vagy veszteséges, vagy akár autentikus körülmények közötti hasznosítása a genetikai erőforrás tartalékaink védelmének sarkalatos és jövőnkre nézve esetleg alapvető pontját képezik.

* * * * *

VII. Tenyésztőszervezeti szekció

Összeállította: Prof. Dr. Bodó Imre, moderátor

Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete, elnök

A konferencia tenyésztőszervezeti szekciójának előadásaiban megfogalmazódott, a hozzászólások során hangsúlyt nyert, valamint a tenyésztő szervezetek által írásban benyújtott javaslatok és fontosabb megállapítások az alábbiak szerint foglalhatók össze:
(Az összeállításához felhasznált, tenyésztő szervezetek által beküldött eredeti beadványok a KÁTKI-ban megtekinthetők.)

- Az őshonos extenzív állattartás technológiai, takarmányozási és állategészségügyi követelményei sokban különböznek Nyugat Európa elfogadott normáitól. Emiatt szükséges volna a jogszabályok egyeztetése és adott esetben engedmények kiharcolása.
- Jelenleg indokolatlanul szigorúak az állatjóléti és környezetvédelmi előírások. Az extenzív állattartás például nem lehet oka a nagyobb számban elrendelt zárlatoknak.
- A méhészet esetében a méhcsaládok – más állatfajokhoz hasonlóan - számos betegséggel küzdenek. Esetenként elkerülhetetlen a megfontolt, szakszerű kezelés a kórokozókval és parazitákkal szemben. A méhészeti ágazat méhegészségügyi helyzete és biztonsága tarthatatlan állapotban van, nincsenek hatásos, engedélyezett készítmények. Meg kell szüntetni a labortisztaságú méz fogalmát, és – úgy, mint más élelmiszereknél – határértéket kell felállítani és azt uniós szinten elfogadtatni. Ezzel összefüggésben hatékony antibiotikumok és parazitaölő szerek kifejlesztése és engedélyeztetése is elengedhetetlen.
- Gazdabarát adminisztráció lenne szükséges, ezen belül értendő például a bejelentési kötelezettség rugalmas kezelése.
- A támogatási rendeleteket felül kell vizsgálni, és az ételszerűség szerint kell szabályozni. Fontos, hogy ne egyedekre, hanem létszám után járjon a támogatás. Ne adott fűszámú, azonosítójú egyed, hanem a létszámot kelljen őrizni.
- A gazdától elvárt kötelezettségek ellenőrzésekor nyomatékkal legyenek figyelembe véve, az adott tájegység és gazdálkodási év aktuális viszonyai! Egy csapadékos év például nem teszi lehetővé az előírt kötelező talajművelési munkák elvégzését.
- Vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása lenne célszerű térségi és kistérségi jellegzetességekkel.
- A 38/2010 támogatási rendelet jelenlegi formájában nem teszi lehetővé, hogy a tenyészetek száma, és a fajonként adott nukleusz-létszámkereten belül a tenyészállatok száma növekedjék, ami a különösen veszélyeztetett fajták génvédelmét és génmegőrzését kifejezetten hátráltatja.
- Indokolt lenne, hogy a támogatási időszak alatt új tenyésztők is csatlakozhassanak a programokhoz.
- Ne csak az elhullott egyedek pótlására legyen lehetőség, hanem a selejtezett egyedek pótlására, valamint nagyobb arányú létszámfejlesztésre is.
- Javasoljuk, hogy a kaszálással, - még az öko- gyepek kaszálásával, és más fajtákkal való legeltetéssel szemben is, - az őshonos fajták legeltetése, elsőbbséget élvezzen!
- Az őshonos fajták tenyészállatainak exportját a jelenleginél sokkal szigorúbb pedigre és útleví követelményekhez kellene kötni. A Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesülete javasolja, hogy, a magas genetikai értékek védelme érdekében, a külföldre történő értékesítés esetén a 04-es kóddal rendelkező szarvasmarha külföldre történő szállítása kizárólag a tenyésztő egyesület és a hatóság engedélyével történjen! Vagyis a tenyésztő egyesület és a hatóság hozzájárulása nélkül ne állítsanak ki marha útlevelet!

- A lóútlevel és általában az azonosítás adminisztratív költségei indokolatlanok és méltánytalanul nagyok. Szükséges lenne a ló nyilvántartás és lóútlevel kiadás kereteinek rendezése, a tenyészték-becslés és törzskönyveztetés informatikai hátterének fejlesztése.
- A nagyceki mén sajátteljesítmény-vizsgáló állomásának a Nyugat-magyarországi Egyetem részére történt átadása egyes esetekben megnehezíti a mének sajátteljesítmény-vizsgálatát. Célszerű lenne ezt a feladatot társ tenyésztőszervezetek bevonásával még állami ménesek valamelyikének bázisán megszervezni.
- Az állami tulajdonban maradó ménesek szakmai felügyeletét a VM-nek kellene ellátnia, az állami ménesek működési feltételeit törvényben is rögzíteni kellene.
- A nemzeti ménesek közül Szilvásváradot és Marócpusztát indokolt a korábbi állapotnak megfelelően szétválasztani, és mindkettőt egységesen a tartósan állami tulajdonban lévő társaságok közé sorolni. Továbbá törvényben kellene garantálni, hogy az állami ménesek és vagyontárgyaik még részben sem legyenek privatizálhatók.
- A lovak és általában a tenyészállatok ÁFÁ-ját felül kellene vizsgálni, mert méltánytalanul magas.
- A Tenyésztő szervezeteknek engedélyezni kellene az ENAR. adatbázishoz történő hozzáférésünket főfelügyelői szintig. Biztosítani kellene a létszám és származási adatok hozzáférést listaszerűen, annak érdekében, hogy a javításokat és módosításokat egyszerűen és gyors egyeztetéssel elvégeztethessék.
- A Baromfi Információs Rendszert, a BIR-t elsősorban intenzív állományokra alakították ki, az őshonos fajták tenyésztési sajátosságait és a génvédelemben, génmegőrzésben szereplő állományok genetikai védelmét szolgáló tenyésztési eljárásokat sok esetben nem tudja figyelembe venni, ill. kizárja.
- Az OMÉK alkalmával az őshonos fajtáknak méltó népszerűsítés érdekében külön kellene szerepelniük.
- Hangsúlyt kell fektetni a magyar őshonos haszonállatokból előállított termékek (magyar szürke, mangalica, baromfi stb.) marketingjére.
- A génmegőrzés mellett az ésszerű génhasznosításra is szabad gondolni, adott esetben a keresztezés is megengedhető, ha nem megy a meglévő génállomány és a fajtán belül megengedett sokféleség rovására.
- A hatóságoktól azt kérik az egyesületek, hogy a különböző támogatásokat késedelem nélkül fizessék ki.
- Még az idei évben az ÚMVP keretében az őshonos állatok tenyésztőszervezeteinek minél hamarabb kerüljön megnyitásra a 214/C jogcím, és ez alapján kerüljön kidolgozásra és meghirdetésre a támogatási rendelet.
- A 38/2010 rendeletre megtervezett támogatás összegét előreláthatóan nem fogják kimeríteni a pályázatok. A fennmaradó pénzt az őshonos fajták fenntartásával kapcsolatosan jogosan fölmerülő igények kielégítésére kellene fordítani.
- Az állami támogatás kifizetését célfeladatok végrehajtására is összpontosítani kellene. Például célpárosítások végrehajtására szállítási költségtámogatás.
- Alapvető gond az lovak esetében apaállat utánpótlás és tartás. A méntartás sem gazdaságos, mert a kihasználtság nem biztosított, ezért célszerű lenne bizonyos kancalétszám mellett tartott mént a kancával azonos módon támogatni vagy másik javaslat, a veszélyeztetett fajták esetében az apaállat-ellátás (felnevelés, felvásárlás) korábbi helyzetének visszaállítása, magasabb színvonalon történő működtetés megteremtése. A hagyományos fajtáinknak állami méneseit és az apaállat utánpótlás megoldását szorgalmazni kell. Az egyezsleges ménesek kijelölésére és szabályzatának kidolgozására is gondolni kell.

- Egyes esetekben - például a rideg tartásban tartott bivaly és szürkemarha esetében - nehéz az állatok azonosítása, mivel a krotáliák könnyen kiesnek, ezért fontos lenne a chip-jelölés hivatalossá tétele, de a célt jól szolgálja az olcsóbb hagyományos bélyegzés alkalmazása is.
- A DNS-alapú származásellenőrzés irreálisan drága, melyhez állami támogatásra lenne szükség.
- A hungarikum törvényben elkülönítetten kellene szerepelni a hagyományos háziállat fajtáinknak, amelyek nemzeti kincset képeznek, részletes szabályozást azonban ettől a törvénytől függetlenül kellene készíteni.
- Fontos lenne az állami tulajdonú és kezelésű génbankok felállítása minden Nemzeti kincs fajtában!
- Fontos lenne a Nemzeti Kincsek mellett a Nemzetiségi Kincsek védelme is.
- A megfelelő koordináláshoz még több a KÁTKI-ban tartotthoz hasonló – párbeszéd jellegű - konferenciára lenne szükség.
- Szükséges lenne a Hungarikum törvény hatályosulási folyamatához való rendszeres – évenkénti – szakmai hozzászólások megjelenítése, és a tartalmi hozzájárulás.
- Többen fölvetették, hogy igény volna az Őshonos Állatfajták Tenyésztőinek Szövetsége megalapítására is. Erre válaszolva Dr. Szieberth István annak a véleményének adott kifejezést, hogy csak akkor ért egyet ezzel a javaslattal, ha kiderülne, hogy a jelenlegi szervezet sem képes hatékonyan képviselni ezeknek a fajtáknak és tenyésztőinek érdekeit.
- Kiderült, hogy a *terminus technikus*-ok – minden érintett területet átfogó és felölelő léptékű – közös nevezőre hozására, esetleg egységesítésére is szükség lenne.
- Szükséges a kutató és tanulmányutak támogatása, kutatási ösztöndíjak létrehozása a témában. Pályázati központ felállítása (pl.: KÁTKI), ahol napra kész információk állnak rendelkezésre a tenyésztőszervezetek és tenyésztők számára illetve segítséget kaphatnak a benyújtandó pályázatok kidolgozásához. Igény lenne a tenyésztők és szervezeteik számára - évente több alkalommal is - megrendezésre kerülő rendezvények, képzések, kiállítások, szakmai konferenciák szervezésére és ennek támogatására.
- A magyartarka szarvasmarha és más haszonállat-fajta esetén fontos a genetikai képességek fejlesztése, a versenyképesség megőrzése, mely megköveteli a tenyésztérbecslés rendszerének folyamatos korszerűsítését. E tekintetben igénybe kell vennünk a legkorszerűbb ismereteken alapuló biotechnikai eljárásokat. A vizsgálatok költsége ugyanakkor jelentős pénzügyi forrásokat igényel, amelyhez nem nélkülözhető a tenyésztőszervezeti összefogás és az állam anyagi szerepvállalása.
- Számos haszonállatunk esetében (Pl. baromfi) több helyi fajta, tájfajta vagy fajtaváltozat még begyűjthető a Kárpát-medencében, ezek helyi vagy központi génbanki állományainak kialakítása, fenntartásuk szervezése és mindezek finanszírozása nagyon gyors intézkedéseket követel, hiszen a fajták és fajtaváltozatok a helyi lakosság életmódjának változásával eltűnnek.
- Elengedhetetlenül fontos a Krajnai méh fajtának helyi – pannon krajnai fajta – változatának őshonossá minősítése.
- Szürke marha-termékek –és más őshonos termékek esetében - szükséges az eredetvédő és tanúsító rendszer hatósági megerősítése. A DNS kutatásban a legutóbbi vizsgálatok eredménye nagymértékben utal szürkemarhaként forgalmazott, de attól eltérő eredetű termékek értékesítésére.
- Az őshonos állatok fenntartásának kérdéskörében nem szabad elfelejteni a csikósok, gulyások, kanászok, juhászok egyszóval a pásztorok ügyét sem. Ezek nélkül nincs ugyanis extenzív állattenyésztés. A pásztorság ugyanis nemcsak szakma, hanem életforma is. Meg kell akadályoznunk a tenyésztéshez kötődő életformák teljes eltűnését, képzésekkel és támogatási, erkölcsi ösztönzéssel elősegítve a tenyésztés in situ formáinak autentikus keretek közti működtetését, bevonva a többgenerációs pásztorcsaládokat, a háziipari tevékenységeket

végzőket; a tenyésztő egyesületeket, a kutatóintézeteket és a kistérségi, térségi faluközösségeket egyaránt.

- A magyarországi méhészképzést alapvetően meg kell reformálni, szoros kapcsolatba kell hozni az elméletet a gyakorlattal, melyre jó példa volt az egykor kiválóan működő Zalaapáti Méhésziskola.
- Javasolt az állattenyésztés és a genetikai erőforrásaink védelmében érintett szereplők tevékenységei során felmerülő jogi problémákra specializálódott, a tenyésztő egyesületek szempontjából kifejezetten érdekképviselőnek nevezhető, állami ügyvédi és jogásziroda felállítása.

* * * * *